

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

schnittendete im Niveau - 680cm unter der heutigen Oberfläche und es schloss sich an diesen ein weiterer näher nicht datierbarer Wallmauerteil an. Der oberste Teil der Mauer / von der Tiefe 180cm / ist wahrscheinlich barocken Ursprunges. In Sonde 46 stellte man den Rest einer romanischen Befestigungsmauer fest, die auf einer mergel-sandigen Aufschüttungsschicht lag. Um diese Aufschüttungsschicht zu festigen, hat man in diese kurze senkrechte Piloten gerammt, deren Hohlräume unter dem Gemäuer festgestellt wurden. An den Rest der ältesten Mauer schloss eine Mauer mit einem deutlichen Fundament- und Überresten des oberirdischen Teiles an und an diese knüpfte die Ziegelmauer der barocken Befestigung an. Drei Phasen wurden auch in Sonde 15 festgestellt. Der niedrigste Mauerrest, dessen Fundamentteil 3m breit war, reichte an das Niveau - 740cm unter der heutigen Oberfläche und an diesen schloss ein grosses nach oben sich verjüngendes Gemäuer an, der durch den Fund eines Prager Groschens Jan Luxemburghs /1310-1345/ sowie durch eine hart gebrannte Keramik mit metallglänzender Oberfläche und grauem Bruch in das 14. Jahrhundert datiert werden kann. Der oberste Teil der Wallmauer vom Niveau - 260cm unter der heutigen Oberfläche ist vermutlich barocken Ursprunges. Durch Sonde 15 wurde von der Aussenseite ein romanischer zylinderförmiger Bergfried sowie das benachbarte Gebäude des ehemaligen Domkapiteldekanates freigelegt. Man hat festgestellt, dass beide Objekte gleich alt sind und mussten schon vor dem 14. Jahrhundert existieren. Auf dem Parkan zwischen dem erwähnten romanischen Turm und dem benachbarten Gebäude des Domkapiteldekanates stand im 16. Jahrhundert ein Steingebäude, dessen Überreste ebenfalls in Sonde 15, 270cm unter der heutigen Oberfläche, erfasst wurden. Wahrscheinlich handelte es sich um ein Gebäude, das auf einer Gravierung aus dem Jahre 1690 abgebildet ist /20/.

Durch Sonde 48 wurde der Fundamentteil der spätgotischen Kapelle des Hl. Johannes des Täufers abgedeckt, deren Grundgemäuer in Aufschüttungen eingetieft ist, die dem ersten Umbau der Befestigungsmauer im 14. Jahrhundert entsprechen.

Sonde 49 war im Inneren der Kapelle des Hl. Johannes des Täufers knapp bei der nördlichen Wand des romanischen Palastes eingetieft worden. Die Oberfläche zur Zeit des Palastbaues befindet sich 1m unter der heutigen Pflasterung der erwähnten Kapelle. Das Grundgemäuer des Palastes ist in ungestörte Věteřov Schichten eingelassen und endet in einer Tiefe von 320cm unter der ursprünglichen Oberfläche /420cm unter der Pflasterung der Kapelle/. Diese verhältnismässig grosse Tiefe der Fundamente des romanischen Palastes hängt vermutlich damit zusammen, dass das Gebäude oberhalb eines kurzen, aber steilen Abhanges stand, der bei der Befestigungsmauer endete. Die Sondage zeigte, dass der nördliche Teil der Dombefestigung ungefähr den Umfang der romanischen Burg respektiert, die vom Terrain weiter nach Westen durch eine tiefe Vertiefung /Graben?/ mit Balkenkonstruktion abgeteilt war. Zum Umbau der Burg kam es im 14. Jahrhundert, als die Befestigungsmauern ziemlich erhöht worden waren. Die letzte Rekonstruktion der Befestigung, mit einer weiteren Erhöhung der Mauern verbunden, ist barock.

V Ý Z K U M N A H R A D I S K U U K R A M O L Í N A V R O C E 1 9 7 4

/ okr. Třebíč /

Oldřich K o s, Západo-moravské muzeum, Třebíč

Pavel K o š t u ř í k, UJEP Brno

/ Tab. 72 - 73 /

V roce 1974 byly záchranné práce na hradisku u Kramolína zaměřeny na průzkum severní části této lokality. Byla odkryta plocha 1 200 m² a zjištěno 73 různých pravěkých a časně středověkých objektů. Převahu mezi nimi tvoří objekty kultury s moravskou malovanou keramikou. Většinou jsou to menší nepravidelné sídlištní jámy, mírně zahloubené do hlinitopísčitého, někdy skalnatého podloží /např. objekty č. 265, 266, 298, 294/. Jen několik těchto jam lze považovat přímo za sídelní objekty /č. 311, 312/. V prostoru těchto jam i mimo ně se často nacházejí zbytky mazanícových ker, které zřejmě představují útržky hliněných podlah obytných objektů. Existenci sídelních příbytků potvrzují i časté nálezy mazanice s otisky výpletu jejich stěn. Několik kulových jam, které byly v tomto prostoru zachyceny, neposkytlo zřetelný půdorys nadzemního objektu. Velmi intenzivní pravěké a raně středověké osídlení i charakter podloží tuto možnost značně snižují.

V těchto objektech bylo získáno velké množství archeologického materiálu, zejména keramiky, která dokonale reprezentuje pozdní fázi kultury s moravskou malovanou keramikou. Nejdokonalejší výrobky představuje černě a červeně leštěná keramika různých tvarů. Mezi nimi vynikají mísy na nožce /tab. 72 : 1, 2/, jiné mísovité tvary, často zdobené plastickými výčnělky /tab. 72 : 3, 5/ a rovněž miniaturní keramické tvary /tab. 72 : 4/. Pozoruhodný je nález černě leštěné větší nádoby se čtyřmi uchy /tab. 72 : 6/. Zbytek keramické produkce tvoří naběračky různých variant, ozdobné závěsky, provrtnaná závaží a přesleny. Ze sídlištních objektů pocházejí fragmenty tří ženských plastik. Materiální obraz kultury s moravskou malovanou keramikou doplňují nálezy kamenné broušené a štípané industrie i industrie kostěné.

Počteme jsou i objekty halštatské, zastoupené především horákovskými sídlištními jámami /objekt č. 273, 280, 283 aj./. Mezi keramickými tvary, získanými z těchto objektů, vystupují výrazně především mísovité tvary /tab. 73 : 1 - 6/, někdy s ouškem /tab. 73 : 7/. Často jsou uvnitř zdobeny geometrickým ornamentem, typickým pro tuto kulturu /tab. 73 : 10 - 12/. Malba a vtuňování se nachází i na jiných keramických tvarech /tab. 73 : 8, 9/.

Zajímavým nálezem z tohoto období jsou zbytky hrnčířských pecí, které byly silně destruovány /objekt č. 278, 290/. Z těchto pecí pochází množství přepáleného a deformovaného keramického materiálu. V prostoru objektu č. 290 ležela mazanícová kra s pozoruhodnými rytými soustřednými kruhy.

Část objektů není možno přesněji datovat, neboť obsahovaly nálezy více kultur. V několika jámách například ležely pohromadě nálezy jak kultury s moravskou malovanou keramikou, tak i staršího eneolitu a pozdní doby bronzové, aniž by se je podařilo blíže stratigraficky oddělit.

V jižní části plochy, zkoumané v roce 1974, pokračoval odkryv zbytků základů kamenné šestiboké stavby. Pro její datování je důležitý objekt s mladohradištní keramikou, který se nacházel pod základovým zdivem, a do něhož se toto zdivo mírně propadávalo. Dá se proto soudit, že stavba mohla vzniknout krátce poté, kdy zmíněný objekt s mladohradištní keramikou ztratil svou původní funkci, patrně někdy ve druhé polovině 12. století. Také šířka základového zdiva odpovídá předpokládané době vzniku stavby.

Sonda vedená jižně polygonu ve směru V - Z nepřinesla nové poznatky o mladohradištním osídlení hradiska. Nápadná vyvýšenina v těchto místech, která sváděla k domněnce, že se snad jedná o zbytky rozsáhlejší mladohradištní stavby, byla patrně vytvořena v pozdější době snesením kamenů z přilehlého pole.

Výzkum hradiska u Kramolína v roce 1974 přinesl nové poznatky pro řešení složitých problémů pravěkého a raně středověkého osídlení na území západní Moravy a jeho výsledky zcela jistě přispějí k řešení některých podstatných prehistorických otázek v širší oblasti.

Grabung am Burgwall bei Kramolín /Bez. Třebíč/. Im Jahre 1974 wurde der nördliche Teil des Burgwalles bei Kramolín mit einer Fläche von 1.200 m² untersucht. Dabei konnten 73 verschiedene prähistorische und frühmittelalterliche Objekte festgestellt werden. Die Mehrzahl der Funde gehörte der Kultur mit mährisch bemalter Keramik an.

Bei der Grabung wurden grösstenteils kleinere, unregelmässig angelegte Gruben untersucht, die in ein sandig oder auch felsig Liegendes eingetieft waren /z.B. Objekt Nr. 265, 266, 298, 294/. Nur einige dieser Gruben konnte man als Siedlungsobjekte ansprechen /Objekt Nr. 311, 312/.

Die Gruben erbrachten eine grössere Menge archäologischen Materials. Hierbei dominierte die Keramik der späten Phase der Kultur mit mährisch bemalter Keramik.

Häufig traten auch Funde aus der Hallstattzeit auf, dabei besonders jene, die der Horakover Kultur angehörten /Objekt Nr. 278, 290/. Die übrigen geborgenen Objekte werden dem älteren Aneolithikum, der späten Bronzezeit und dem jungburgwallzeitlichen Abschnitt zugerechnet.

Ferner konnte ein sechseckiger Steinbau untersucht werden, der in die Mitte des 12. Jh. datiert wurde.

NOVÉ ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY Z OKOLÍ JAROMĚŘIC N/R

/ okr. Třebíč /

Jaromír Kovárník, FF UJEP, Brno

/ Tab. 74 - 75/

Blatnice /okr. Třebíč /

Na podzim roku 1972 jsem zjistil při povrchovém sběru po hluboké orbě v trati "Ochoz" několik orbou narušených sídlištních objektů. Od okolní půdy se lišily tmavším zabarvením. V těsné blízkosti jednoho z nich ležel na povrchu vyoraný kopytovitý klín s křížovým ostrším. Byl 14 cm dlouhý a pouze 1,5 cm široký s nesouměrným břitem na profilu. Keramický materiál z okolních objektů je z jemně plavené hlíny šedého zabarvení. Povrch zdobí krokvicová ornamentace. Vyskytuje se též větší počet hrubých střepů bez výzdoby. Rovněž broušená a štípaná kamenná industrie je tu dosti zastoupena.

Hostim /okr. Znojmo/

V prosinci roku 1974 jsem při průzkumu okolí obce Hostim, okr. Znojmo zjistil výskyt zlomků keramiky, štípané a hlazené kamenné industrie kultury s moravskou malovanou keramikou. Lokalita se nachází severně od obce na mírně se svažujícím terénu směrem k jihu. Její zvláštnost spočívá v tom, že se nachází na okraji svahu, který má sklon do údolí opačným směrem než obvykle bývá u neolitických sídlišť, a to ve směru západním až severozápadním.

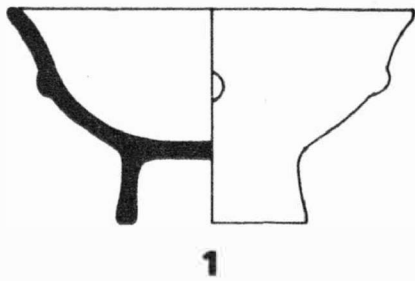
Severně od zmíněné lokality, ve vzdálenosti cca 500 m jsem našel ojediněle štípanou kamennou industrii včetně jader. Nálezy se vyskytují v těsné blízkosti strmého skalnatého srázu a skalního převisu, situovaného rovněž západním až severozápadním směrem, kde v údolí meandruje potok Nedveka. Keramický materiál z okolí lokality je zobrazen na tab. 75 : 4 - 7.

Jaroměřice n/R /okr. Třebíč/

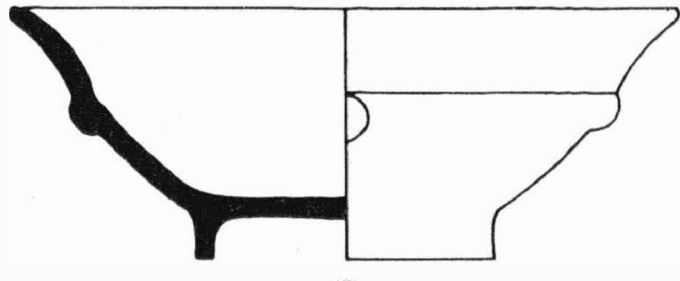
Při terénním průzkumu na jaře r. 1971 jsem objevil "Na hradisku" v katastru obce Jaroměřice n/R. po pravé straně silnice, vedoucí do M. Budějovic několik štípaných kamenných nástrojů. Po hluboké orbě na podzim roku 1974 jsem rovněž na zmíněném místě získal povrchovým sběrem kolekci nástrojů a odpadového materiálu /tab. 74 : 1 - 9/. Nástroje i odpad jsou zhotoveny z různých druhů materiálů. Celá kolekce byla koncentrována na ploše o průměru cca 10 m. Lze se domnívat, že na základě tak velké hustoty nálezů se jedná o "dřlenu". Materiál jsem si nechal ověřit dr. K. Valochem, CSc, který mi potvrdil, že jde o nálezy z mladšího paleolitu.

Krhov /okr. Třebíč/

Při obnovování rybníka "Utopenec" a jeho rozšiřování bylo narušeno pravěké sídliště. Na severním

1

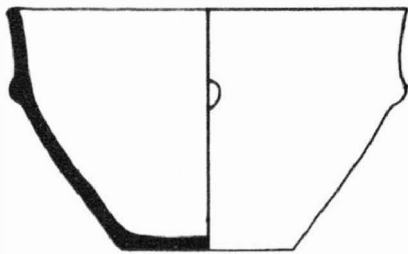

2

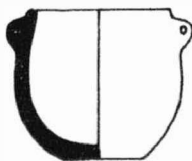

0

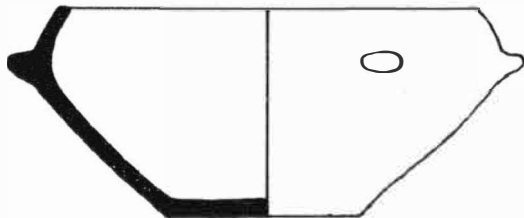
20cm

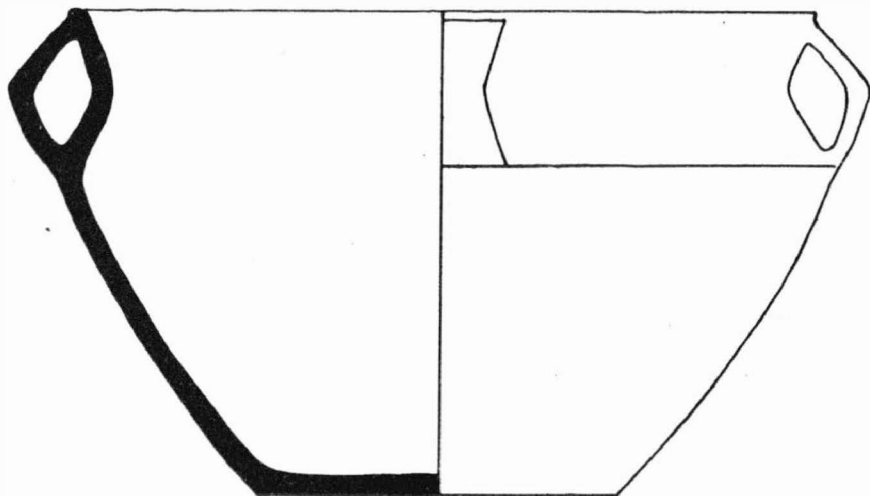
3

4

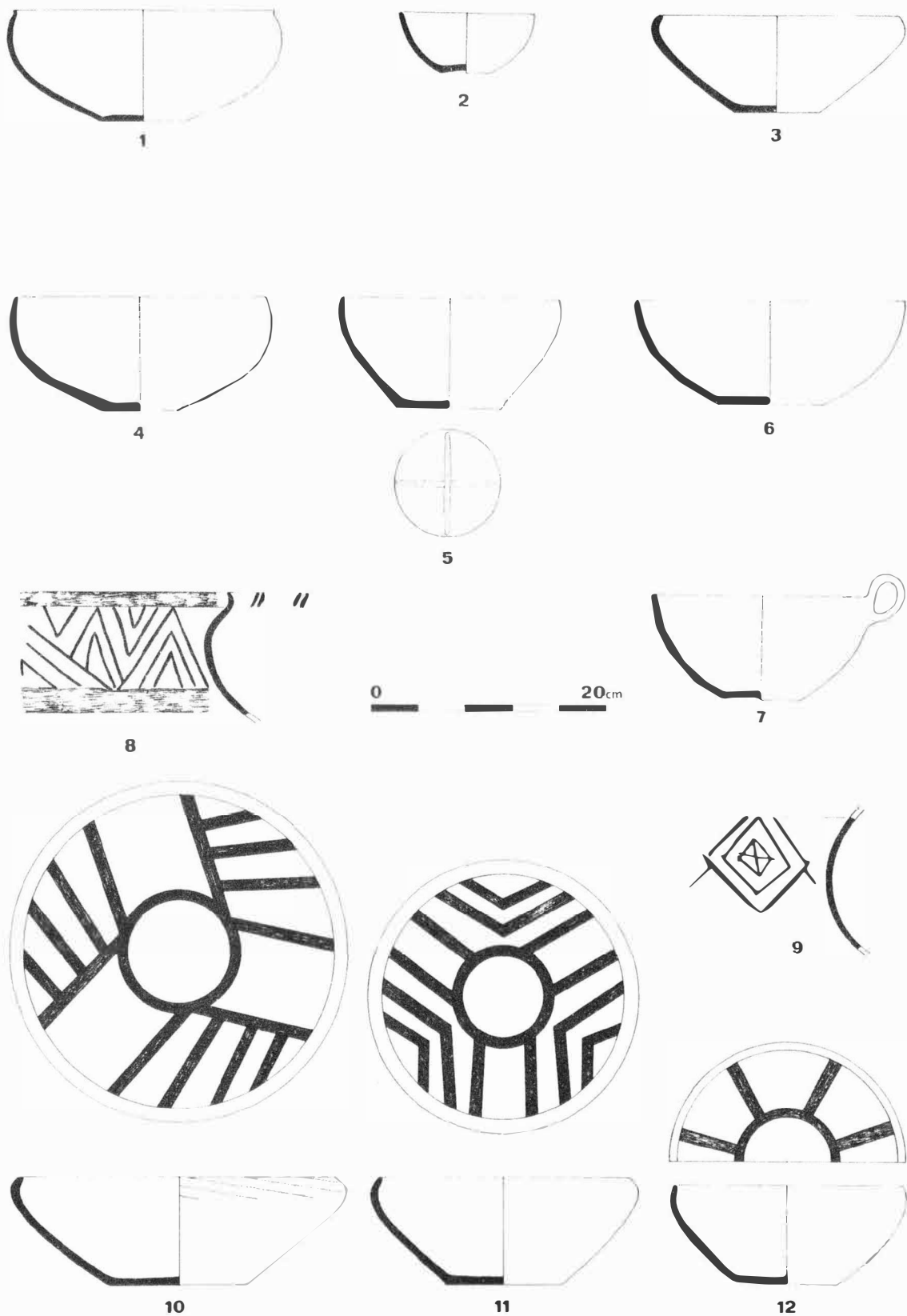
5

6

Tab. 72

Kramolín / okr. Třebíč / "Hradisko". Kultura s moravskou malovanou keramikou. 1 objekt č. 292 ; 2 objekt č. 299 ; 3 objekt č. 275 ; 4-5 objekt č. 306 ; 6 objekt č. 294. - Kultur mit mährischer bemalter Keramik. 1 Objekt Nr. 292 ; 2 Objekt Nr. 299 ; 3 Objekt Nr. 275 ; 4-5 Objekt Nr. 306 ; 6 Objekt Nr. 294.

Tab. 73
 Kramolín /okr. Třebíč/. "Hradisko". Výběr keramiky horákovské kultury. 1 objekt č. 278 ; 2,6 objekt č. 273 ; 3,10-12 objekt č. 283 ; 4 objekt č. 290 ; 5 objekt č. 276 ; 7 objekt č. 275 ; 8,9 objekt č. 280. - Auswahl an Keramik der Horákov-er-Kultur. 1 Objekt Nr. 278 ; 2,6 Objekt Nr. 273 ; 3,10-12 Objekt Nr. 283 ; 4 Objekt Nr. 290 ; 5 Objekt Nr. 276 ; 7 Objekt Nr. 275 ; 8,9 Objekt Nr. 280.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klína, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné